

Πέτρος Φιλίππου-Αγγέλου

Αρχαιολόγος,

Δήμαρχος Καλυβίων Θορικού

Σχηματισμός – σύσταση και εξέλιξη των δήμων και των κοινοτήτων των Μεσογείων και της Λαυρεωτικής (1833-1979)

Πρόλογος

ΣΗΜΕΡΑ ΠΟΥ ΓΙΝΟΝΤΑΙ μεγάλες θεσμικές μεταρρυθμίσεις στον χώρο της περιφερειακής διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης, σύμφωνα με τον Γενικό Διευθυντή των Γενικών Αρχείων του Κράτους, Καθηγητή Ν. Καραπιδάκη «είναι ώρα για λογαριασμούς με την ιστορία των διοικητικών συστημάτων που προτάθηκαν, επινοήθηκαν, εισήχθησαν, υιοθετήθηκαν, δοκιμάστηκαν, απερρίφθηκαν από την εποχή της Οθωμανικής διοίκησης έως σήμερα. Το θέμα είναι πλούσιο και καθόλου αθώο». Και πραγματικά η συζήτηση για τα διοικητικά συστήματα είναι περισσότερο θέμα της Ιστορίας πλέον παρά υπόθεση του διοικητικού δικαίου. Είναι γεγονός ότι είναι ελάχιστη η βιβλιογραφία που μπορεί να βρει κάποιος που θέλει να ασχοληθεί με θέματα της ιστορίας της τοπικής αυτοδιοίκησης, μια και τα περισσότερα που την αφορούν βρίσκονται μέσα σε διατάγματα, εγκυκλίους, νόμους και διατάξεις και όχι κάπου καταχωρημένα οργανωμένα και αποδελτιωμένα.

Η ιδέα της «αυτονομίας» και «ανεξαρτησίας» των πόλεων γνωρίζουμε ότι αποτέλεσε τον ακρογωνιαίο λίθο της ανάπτυξης του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού. Αντίθετα, αυτή η παράδοση της αυτονομίας και της αυτοδιοίκησης περιορίζεται τα βυζαντινά χρόνια με την διαίρεση του κράτους σε Θέματα. Ωστόσο, τα χρόνια της Τουρκοκρατίας η έννοια της αυτονομίας επανέρχεται και καθιερώνεται, πιθανόν και εξ ανάγκης για την Τουρκική αυτοκρατορία, με την μορφή των προνομίων προς τις ελληνικές κοινότητες. Στο ίδιο λοιπόν ευνοϊκό προς την αυτοδιοίκηση πνεύμα και ο Καποδίστριας διαιρεί την Ελληνική επικράτεια σε τμήματα, έκαστο τμήμα διαιρείται σε επαρχίες και έκαστη επαρχία αποτελείται από κοινότητες.

Η πρώτη πραγματική προσπάθεια για την καθιέρωση συστήματος τοπικής αυτοδιοίκησης γίνεται κατά την διάρκεια της αντιβασιλείας του Όθωνα το 1833, με Β.Δ. που εκδόθηκε τον Οκτώβριο του ίδιου έτους. Την επεξεργασία του είχε αναλάβει ο Karl von Abel και ήταν σύμφωνο με τα γαλλικά πρότυπα αυτοδιοίκησης.

Η επικράτεια με τον νόμο αυτό «Περί συστάσεως των δήμων», που ήταν και ο πρώτος νόμος στην Ελλάδα για την τοπική αυτοδιοίκηση πρώτου βαθμού, διαιρέθηκε σε δήμους, που αποτελούνταν κατά περίπτωση από αρκετά χωριά ή και οικισμούς και διακρίνονταν ανάλογα με τον πληθυσμό τους σε τρεις τάξεις: Α΄ τάξη με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων, Β΄ τάξη από 2.000 μέχρι 10.000 κατοίκους και Γ΄ κάτω των 2.000 κατοίκων. Στην αρχή του κάθε δήμου βρισκόταν ο Δήμαρχος, ο ή οι πάρεδροι (ανάλογα με τους οικισμούς που είχαν συνενωθεί) και το δημοτικό συμβούλιο. Με νεότερα του νόμου του 1833 διατάγματα καθιερώθηκαν τα όρια, τα ονόματα, τα εμβλήματα, η τάξη, η έδρα, οι αρμοδιότητες και ό,τι άλλο ήταν σχετικό με την σύσταση και την λειτουργία του κάθε δήμου.

Έτσι λοιπόν με Βασιλικό Διάταγμα της 3^{ης} (15) Απριλίου 1833 ιδρύθηκε ο Νομός Αττικής και Βοιωτίας με πέντε επαρχίες: Αιγίνης, Μεγαρίδος, Αττικής, Θηβών και Λεβαδείας.

Στην Επαρχία Αττικής που σχηματίστηκε με το ίδιο διάταγμα, με νεότερα διατάγματα σχηματίστηκαν αρχικά οκτώ και μεταγενέστερα 10 δήμοι: Αθηνών, Πειραιώς, Αχαρνών, Αμαρουσίου, Μαραθώνος, Περαιάς, Μυρινούντος, Αραφίνος, Λαυρίου (Λαυρεωτικής) [1835] και Χασιάς (1836).

Αρχική σύσταση δήμων Αν. Αττικής

Έτσι λοιπόν μετά την ίδρυση του Νομού Αττικής και Βοιωτίας με νεότερο Βασιλικό Διάταγμα της 1^{ης} (13) Οκτωβρίου 1835 (ΦΕΚ 17) «Περί του σχηματισμού των δήμων της επαρχίας Αττικής» ιδρύθηκαν στην ΝΑ. Αττική –Μεσόγεια και Λαυρεωτική– τρεις συνολικά δήμοι: ο Δήμος Μυρινούντος, ο Δήμος Αραφίνος και ο Δήμος Λαυρίου.

α) Δήμος Μυρινούντος

Ήταν δήμος κατηγορίας Γ΄ τάξης, με πληθυσμό 431 κατοίκους και ο δημότης ονομαζόταν Μυρινούντιος. Έδρα του δήμου ήταν το Λιόπεσι (293 κατ.), ενώ άλλοι οικισμοί που ανήκαν στον ίδιο δήμο ήταν: ο Καρέλας ή Καρελάς (19), το Παπαγγελάκι (10), η Γιαλού (5), το Χαρβάτι (89), η Κάντζα (15), η Κόκλα, η Παναγιά, το Δράφι.

β) Δήμος Αραφήνος

Ήταν δήμος Γ΄ τάξης, με πληθυσμό 1.341 κατοίκους και ο δημότης ονομαζόταν Αραφήνιος. Έδρα του δήμου ήταν η Αραφήνα (Μαρκόπουλο) με 505 κατοίκους, ενώ άλλες κοινότητες και οικισμοί που αποτελούσαν τον δήμο ήταν: Κουρσαλάς (Κορωπί, 617 κατ.), όπου και μεταφέρθηκε η έδρα του δήμου το 1836, Βάρι(η) (15), Νέαι Βραούνες (10), Σπάτα (165), Μπάλα (4), Παλαιαί Βραούνες (13), Βαθύ Πηγάδι (12), Νταού, Ραφίνα ή Ραφήνα, Πετρίτσα, Βελανιδίτσα, Βουρβά.

γ). Δήμος Λαυρίου

Ήταν δήμος Γ΄ τάξης, με πληθυσμό 1.238 κατοίκους και ο δημότης ονομαζόταν Λαυριεύς. Έδρα του δήμου ήταν το Λαύριον (Κερατιά - Κερατέα, 474 κατ.), ενώ κυριότερες κοινότητες και οικισμοί που αποτελούσαν τον δήμο ήταν: Ανάβυσσος (54), Όλυμπος (60), Κουβαράς (208), Εννέα Πύργοι (Καλύβια, 169), Τέρδηζα, Αλαγρίνας, Μιτροπίτζι, Καταφήσι.

Έτσι λοιπόν ο πληθυσμός της Ανατολικής Αττικής –Μεσογείων και Λαυρεωτικής– το 1835, τουλάχιστον με τα επίσημα στοιχεία των νεοσυσταθέντων δήμων ήταν μόλις 3.010 κάτοικοι.

Α΄ Μετασχηματισμός δήμων Αν. Αττικής το 1840

Στη συνέχεια με νεότερο Βασιλικό Διάταγμα της 30ης Αυγ./ 11^{ης} Σεπτ. 1840, με θέμα «Περί συγχωνεύσεως των δήμων της επαρχίας Αττικής», οι 8 μέχρι τότε Δήμοι της Αττικής, ήτοι Αθηνών, Αμαρουσίου, Αχαρνών, Χασιάς, Αραφήνος, Λαυρίου, Μυρινούντος και Πειραιώς, μετασχηματίζονται σε 5, ήτοι Αθηνών, Φυλής, Κεκρο(ω)πίας, Λαυρίου και Πειραιώς.

α) Δήμος Κεκρο(ω)πίας

Προήλθε από την συνένωση των δύο προγενεστέρων δήμων των Μεσογείων, του Μυρινούντος και της Αραφήνος. Ήταν δήμος επίσης Γ΄ τάξης, όπως και οι προηγούμενοι, με πληθυσμό 1.994 κατοίκους και ο δημότης ονομαζόταν Κρωπίδης).

Έδρα ήταν ο Κουρσαλάς (Κορωπί), ενώ άλλες κοινότητες και οικισμοί που αποτέλεσαν τον δήμο ήταν: Μαρκόπουλο (που έγινε πρωτεύουσα του Δήμου με το Β.Δ. 6/19-10-1847, επειδή «...το χωρίον Μαρκόπουλον θεωρείται καταλληλότερον ως έδρα του δήμου Κρωπίας, διότι κείμενον επί της δημοσίας οδού παρέχει ευκολίας περισσοτέρας και εις την ταχυδρομικήν υπηρεσίαν και εις την συγκοινωνίαν των δημοτών...»), Σπάτα, Βάρη, Νέαις Βραούνας, Μπάλα, Βουρβά, Βελανιδίτζα, Πετρίτζα, Ραφίνα, Νταού, Βαθύ Πηγάδι, Παλαιαίς Βραούνας (Αραφήνος), Λιόπεσι, Κόκλα, Καρέλα, Παπαγγελάκι, Γιαταλού, Χαρβάτι, Δράφι (Μυρινούντος).

Μεταγενέστερες προσαρτήσεις: Δάγλα ή Ντάγλαρι, Αλυκόν, Πικέρμι, Πατρόκλου, Φλέβαι, Ραφτοπούλα, Κουρούνιον, Ασπρονήσια, Κοκκινονήσια (νησίδες), Πόρτο-Ράφτη, Αγ. Σπυρίδων, Πρασάς, Βραώνας.

Κοινότητες που λειτούργησαν στον ενιαίο δήμο ήταν τα παλιά χωριά των Μεσογείων, δηλαδή το Μαρκόπουλο, το Κορωπί, το Λιόπεσι και τα Σπάτα, που και σήμερα αποτελούν χωριστούς δήμους.

Το έμβλημα (σφραγίδα) του δήμου ήταν κλάδος μυρτιάς («...Κλάδος Μύρτου. Τοπική τις παράδοσις εξηγεί το έμβλημα ως ανήκον το πάλαι εις τον αρχαιότερον δήμον Μυρινούντος, προελθόν δε εκ τινος τοποθεσίας Μυρένια παρά την πρωτεύουσαν του Δήμου»).

β) Δήμος Λαυρίου (Πληθυσμός 1.373 κάτ.).

Διατήρησε τα όρια, την σύσταση-σύνθεση, την έδρα και την τάξη όπως πριν με πληθυσμό 1.373 κατοίκους.

Μεταγενέστερες προσαρτήσεις: Καλύβια, Θερικό, Βίγλα, Καμάριζα, Σούνιον, Μάνδρα, Πασά, Κάβο - Φονιά, Ελένη, Βελβίνα ή Άγιος Γεώργιος (νησί), Εργαστήριον.

Η πρώτη σφραγίδα του δήμου Λαυρίου είχε σαν έμβλημα την κουκουβάγια με έναν δωρικό κίονα.

Ο πληθυσμός λοιπόν της Αν. Αττικής το 1840, όπως προκύπτει από τα παραπάνω στοιχεία ήταν 3.367 κάτοικοι.

Μετασχηματισμός του 1890

Ο επόμενος μετασχηματισμός των δήμων της Ανατολικής Αττικής έγινε το 1890 και για την περιοχή μας αφορούσε περισσότερο την Λαυρεωτική. Με το Βασιλικό Διάταγμα της 4^{ης} Ιουλίου 1890 (ΦΕΚ 162) «Περί μετασχηματισμού του Δήμου Λαυρίου εις δύο δήμους», ο Δήμος Λαυρίου μετασχηματίστηκε σε δύο δήμους, στο Δήμο Θορικών και στον Δήμο Σουνιέων (μεταγενέστερα Λαυρεωτικής).

α) Δήμος Θορικών (Τάξη Β', πληθυσμός, απογρ. 1896, 7.109 κάτ.)

Έδρα: Κερατέα (2.507), Θορικός (400), Καλύβια (1.307), Κουβαράς (537), Όλυμπος (131), Ανάβυσσος (26).

Μεταγενέστερες προσαρτήσεις: Άρη (Αρί), Αυλάκι, Βίλλια, Βρωμοπούσι, Δάρδεζα, Δημολιάκι, Δασκαλείον, Διψέλιζα, Συντερίνα, Κάτω Δασκαλείον, Λεγρενά, Μερκάτι, Σπηλιαζέζα, Τογάνι, Φωφόλα, Βρυσάκι, Μετόχιον Αναβύσσου, Πλάκα.

Κοινότητες που λειτούργησαν στον Δήμο: Κερατέα, Καλύβια, Κουβαράς.

β) Δήμος Σουνιέων (Τάξη Α', πληθυσμός 1889: 11.356, 1896: 11.185 κάτ.). Η μεγάλη αύξηση του πληθυσμού είναι αποτέλεσμα της λειτουργίας του μεταλλείων που άρχισε μετά το 1860 και που στα τέλη του προηγούμενου αιώνα ήταν σε πλήρη ανάπτυξη.

Έδρα του Δήμου ήταν το Εργαστήριο (Λαύριο), ενώ οι κυριότεροι οικισμοί ήταν η Βίγλα, η Καμάριζα, το Σούνιον, η Μάνδρα, ο Πασάς, ο Κάβο-Φονιάς, η Ελένη, η Βελβίνα ή Άγιος Γεώργιος (νησίς).

Με το Βασιλικό Διάταγμα της 22ας Νοεμβρίου 1891 (ΦΕΚ 333), «Περί μετωνομασίας του Δήμου Σουνιέων», ο Δήμος Σουνιέων μετωνομάσθηκε σε Δήμο Λαυρεωτικής. Έμβλημά του ο δήμος Λαυρεωτικής είχε την «μεταλλουργικήν κάμινον εκπέμπουσαν καπνόν».

Μετασχηματισμός - αναγνωρίσεις δήμων και κοινοτήτων (1912)

Ο χάρτης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην χώρα μας αλλάζει ριζικά το 1912, όταν με τον νόμο ΔΝΖ (4057) της 14^{ης} Φεβρουαρίου 1912 αναγνωρίζονται όλοι σχεδόν οι οικισμοί της χώρας σε ανεξάρτητους δήμους και κοινότητες ανάλογα με τον πληθυσμό τους (αναγνωρίστηκαν τότε 21 δήμοι και 2.540 κοινότητες).

Σύμφωνα με τον εισηγητή του παραπάνω νόμου τότε Υπουργό των Εσωτερικών Εμμανουήλ Ρέπουλη: «...εις την κοινήν των πολιτών δράσιν, την έχουσαν ακτίνα την ακτίνα του μικρού των χωρίου εκεί μορφούται και διαπλάσσεται ο πολιτικός χαρακτήρ και η ιδέα της φιλοπατρίας... Ο τοπικός πατριωτισμός παράγει και προάγει τον εθνικόν πατριωτισμόν, ο δε βωμός και η εστία του χωρίου δίδουν την ιδέαν και την συνείδησιν του μεγάλου βωμού της Μεγάλης Πατρίδος».

Σαν συνέχεια του παραπάνω νόμου λοιπόν, με το Β.Δ. της 31^{ης} Αυγούστου 1912 (ΦΕΚ 262), «Περί αναγνωρίσεως των δήμων και κοινοτήτων του νομού Αττικής και Βοιωτίας» αναγνωρίστηκαν στην Αττικοβοιωτία 3 Δήμοι και 107 Κοινότητες.

Στην Ανατολική Αττική (Μεσόγεια και Λαυρεωτική) συνεστήθησαν-αναγνωρίστηκαν ένας Δήμος και οκτώ Κοινότητες:

α) Δήμοι: το Λαύρειο (έχοντας πάνω από 10.000 κατοίκους) με το όνομα «Δήμος Λαυρεωτικής».

β) Κοινότητες (οι συνοικισμοί άνω των 300 κατοίκων και έχοντες σχολείο στοιχειώδους εκπαίδευσης): Μαρκόπουλο (πρώην δήμου Κρωπίας), Κορωπί, Λιόπεσι, Σπάτα, Κερατέα, Καλύβια (πρώην δήμου Θορικών), Κουβαράς.

γ) Κοινότητες (οι συνοικισμοί κάτω των 300 κατοίκων, αλλά έχοντες σχολείο στοιχειώδους εκπαίδευσης): Παλλήνη (Χαρβάτι) (πρώην δήμου Κρωπίας).

Μεταγενέστερες αναγνωρίσεις νέων κοινοτήτων (1928-1979)

α) ΡΑΦΗΝΑ: Αναγνωρίστηκε το 1928 και προήλθε από τον τ. Δήμο Κρωπίας.

ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1962:

Ραφήνα, Διασταύρωσις, Κάβος, Κόκκινο Λιμανάκι, Σανατώριον Νταού Πε-ντέλης.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ:

Αναγνωρίστηκε σε Δήμο το 1994 (Π.Δ. 217/30-8-1994, ΦΕΚ Α 133/1994).

β) ΒΑΡΗ: Αναγνωρίστηκε το 1929 αφού αποσπάστηκε από την Κοινότητα Κρωπίας.

ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1962:

Βάρη, Βλάχικα.

ΑΠΟΣΠΑΣΕΙΣ:

Ο Συνοικισμός «Βούλα» αναγνωρίστηκε σε χωριστή Κοινότητα το 1934 (Δ. 14-3-1934, ΦΕΚ Α 108/1934).

Ο Συνοικισμός «Βουλιαγμένη» αναγνωρίστηκε σε χωριστή Κοινότητα το 1935 (Δ. 15-1-1935, ΦΕΚ Α 21/1935).

Ο Συνοικισμός «Άνω Βούλα» προσαρτήθηκε στην Κοινότητα Βούλας το 1945 (Α.Ν. 454/1945, ΦΕΚ Α 180/1945).

Ο Συνοικ. «Βάρκιζα» αναγνωρίστηκε σε χωριστή Κοινότητα το 1952 (Β.Δ. 9-10-1952, ΦΕΚ Α 291/1952).

ΠΡΟΣΑΡΤΗΣΕΙΣ:

Η καταργηθείσα Κοινότητα Βάρκιζας το 1953 ποσαρτήθηκε στη Βάρη (Δ. 15-12-1952, ΦΕΚ Α 1/1953).

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ:

Η Κοινότητα Βάρης αναγνωρίστηκε σε Δήμο το 1990 (Π.Δ. 285/30-8-1990, ΦΕΚ Α 112/1990).

γ) ΑΝΑΒΥΣΣΟΣ: Αναγνωρίστηκε σε χωριστή Κοινότητα το 1929 (Δ. 21-11-1929, ΦΕΚ Α 422/1929), αφού αποσπάστηκε από την Κοινότητα Καλυβίων – Θορικού. Ο λόγος ήταν η δημιουργία αυτόνομου οικισμού με την εγκατάσταση στον χώρο μικρασιατών προσφύγων το 1924.

δ) ΠΑΛΑΙΑ ΦΩΚΑΙΑ: Αναγνωρίστηκε σε χωριστή Κοινότητα το 1947 (Δ. 22-5-1947, ΦΕΚ Α 112/1947), αφού αποσπάστηκε από την Κοινότητα Καλυβίων – Θορικού. Και η Παλαιά Φωκαία αναπτύχθηκε μετά την εγκατάσταση Φωκιανών προσφύγων από την Μικρά Ασία, οι οποίοι ήρθαν για να εργασθούν στις τοπικές αλυκές.

ε) ΚΑΜΑΡΙΖΑ (ΑΓΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ): Αναγνωρίστηκε σε χωριστή Κοινότητα το 1948 (Β.Δ. 24-1-1948, ΦΕΚ Α 45/1948), αφού αποσπάστηκε από τον Δήμο Λαυρεωτικής.

ΜΕΤΟΝΟΜΑΣΙΑ:

Ο Συνοικ. και η Κοινότητα Καμάριζα μετονομάστηκε σε Κοινότητα Αγίου Κωνσταντίνου το 1954 (Β.Δ. 26-7-1954, ΦΕΚ Α 188/1954).

στ) ΠΙΚΕΡΜΙ: Αναγνωρίστηκε σε Κοινότητα το 1952 (Β.Δ. 10-3-1952, ΦΕΚ Α 60/1952), αφού αποσπάστηκε από την Κοινότητα Σπάτων του τ. Δήμου Κρωπίας.

ζ) ΓΛΥΚΑ ΝΕΡΑ: Αναγνωρίστηκε σε Κοινότητα το 1965 (Β.Δ. 30-9-1965, ΦΕΚ Α 176/ 1965), αφού αποσπάστηκε από την Κοινότητα Παιανίας του τ. Δήμου Κρωπίας.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ:

Αναγνωρίστηκε σε Δήμο το 1994 (Π.Δ. 217/30-8-1994, ΦΕΚ Α 133/1994).

η) ΑΡΤΕΜΙΔΑ (ΛΟΥΤΣΑ): Αναγνωρίστηκε σε Κοινότητα το 1974 (Π.Δ. 773/4-11-1974, ΦΕΚ Α 340/16-11-1974) αφού αποσπάστηκε από το Δήμο Σπάτων.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ:

Αναγνωρίστηκε σε Δήμο το 1994 (Π.Δ. 217/30-8-1994, ΦΕΚ Α 133/1994).

θ) ΓΕΡΑΚΑΣ: Αναγνωρίστηκε σε Κοινότητα το 1979 (Π.Δ. 73/30-1-1979, ΦΕΚ 16/1979), αφού αποσπάστηκε από τον Δήμο Παιανίας.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ:

Αναγνωρίστηκε σε Δήμο το 1990 (Π.Δ.187/18-5-1990, ΦΕΚ Α 75/1990).

ι) ΣΑΡΩΝΙΔΑ: Αναγνωρίστηκε σε Κοινότητα το 1979 (Π.Δ. 74/30-1-1979, ΦΕΚ 16/1979), αφού αποσπάστηκε από την Κοινότητα Αναβύσσου.

ια) ΑΝΘΟΥΣΑ: Αναγνωρίστηκε σε Κοινότητα επίσης το 1979 (Π.Δ.79/30-1-1979, ΦΕΚ16/1979), αφού αποσπάστηκε από την Κοινότητα Παλλήνης.

ΔΗΜΟΣ ΚΕΡΑΤΕΑΣ

ΑΡΧΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ: Η Κοινότητα Κερατέας αναγνωρίστηκε το 1912 (Β.Δ. 31-8-1912, ΦΕΚ Α 262/1912) και προήλθε από τον τ. Δήμο Θορικών.

ΕΔΡΑ: Κερατέα

ΑΡΧΙΚΟΙ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ:

Κερατέα, Άρη (Αρί), Ανάβυσσος, Αυλάκι, Βίλλια, Βρωμοπούσι, Δάρδεζα, Δημολιάκι, Δασκαλειόν, Διμέλιζα, Συντερική, Κάτω Δασκαλειόν, Μερκάτι, Λεγρενά, Σπηλιαζέζα, Τογάνι, Φωφόλα, Μετόχι - Αναβύσσου, Πλάκα.

ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΟ 1962:

Κερατέα, Ελαιοχώριον, Μονή Κακής Θαλάσσης, Πλάκα.

ΠΡΟΣΑΡΤΗΣΕΙΣ:

Οι Συνοικ. «Άνω και Κάτω Θορικών» το 1915, αποσπασθέντες από τον Δήμο Λαυρεωτικής (Β.Δ. 23-12-1915, ΦΕΚ Α 475/1915).

Η καταργηθείσα Κοινότητα Πλάκας το 1937 (Β.Δ. 7-7-1937, ΦΕΚ Α 298/1937).

ΑΠΟΣΠΑΣΕΙΣ:

Οι Συνοικισμοί «Άνω και Κάτω Θορικών» το 1916, προσαρτηθέντες στον Δήμο Λαυρεωτικής (Β.Δ. 3-4-1916, ΦΕΚ Α 69/1916).

Ο Συνοικ. «Ανάβυσσος», προσαρτηθείς στην Κοινότητα Καλυβίων το 1927 (Δ. 14-1-1927, ΦΕΚ Α 11/1927).

Ο Συνοικ. «Πλάκα», όταν αναγνωρίστηκε σε χωριστή Κοινότητα το 1929 (Δ. 4-7-1929, ΦΕΚ Α 221/1929).

Ο Συνοικ. «Λεγρενά», προσαρτηθείς στον Δήμο Λαυρεωτικής το 1952 (Β.Δ. 19-2-1952, ΦΕΚ Α 40/1952).

ΜΕΤΟΝΟΜΑΣΙΕΣ:

Ο Συνοικ. «Τούρκου Εληές» μετονομάστηκε «Ελαιοχώριον» το 1961 (Β.Δ. 848/21-10-1961, ΦΕΚ Α 213/1961).

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ - ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

Η Κοινότητα αναγνωρίστηκε σε Δήμο το 1950 (Β.Δ. 9-9-1950, ΦΕΚ Α54/1951) έχοντας ήδη από την απογραφή του 1940 ξεπεράσει τους 5.000 κατοίκους (απογραφή 1940: 5.081 κατ., 1951: 5.410 κατ.).

ΔΗΜΟΣ ΚΡΩΠΙΑΣ

ΑΡΧΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ: Η Κοινότητα Κορωπίου αναγνωρίστηκε το 1912 (Β.Δ. 31-8-1912, ΦΕΚ Α 262/1912) και προήλθε από τον τ. Δήμο Κρωπίας.

ΕΔΡΑ: Κορωπί.

ΑΡΧΙΚΟΙ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ:

Κορωπί, Βάρη.

ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΟ 1962:

Κορωπί, Καρελλάς, Άγιος Δημήτριος.

ΑΠΟΣΠΑΣΕΙΣ:

Ο Συνοικ. «Βάρη», αναγνωρίστηκε σε χωριστή Κοινότητα το 1929 (Δ. 4-7-1929, ΦΕΚ Α 221/1929).

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ - ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

Η Κοινότητα αναγνωρίστηκε σε Δήμο το 1946 (Ν.Δ. 107/1946, ΦΕΚ Α 290/1946) με πληθυσμό το 1940: 7.066 κατ. και το 1951: 7.125 κατ.

ΔΗΜΟΣ ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ

ΑΡΧΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ: Ο Δήμος Λαυρεωτικής αναγνωρίστηκε το 1912 (Β.Δ. 31-8-1912, ΦΕΚ Α 262/1912) και προήλθε από τον τ. Δήμο Λαυρεωτικής.

ΕΔΡΑ: Λαύριο.

ΑΡΧΙΚΟΙ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ:

Λαυριο, Καμάριζα, Θορικό (Άνω και Κάτω), Βίγλα, Σούνιο, Σούρεζα, Αγριλέζα.

ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΟ 1962:

Λαύριο, Θορικό, Κάτω Σούνιο, Λεγρενά.

ΠΡΟΣΑΡΤΗΣΕΙΣ:

Ο Συνοικ. «Λεγρενά», αποσπασθείς από τον Δήμο Κερατέας το 1952, Β.Δ. 19-2-1952, ΦΕΚ Α 40/1952.

Οι Συνοικ. «Άνω και Κάτω Θορικών», αποσπασθέντες από την Κοινότητα Κερατέας, το 1916, Β.Δ. 3-4-1916, ΦΕΚ Α 69/1916.

ΑΠΟΣΠΑΣΕΙΣ:

Οι Συνοικ. «Άνω και Κάτω Θορικών», προσαρτηθέντες στην Κοινότητα Κερατέας το 1915, Β.Δ. 23-12-1915, ΦΕΚ Α 475/1915.

Ο Συνοικ. «Καμάριζα» αναγνωρίστηκε σε χωριστή Κοινότητα το 1948, Β.Δ. 24-1-1948, ΦΕΚ. Α 45/1948.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ - ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

Αρχική αναγνώριση του Δήμου, Β.Δ. 1-10-1835, ΦΕΚ Α 17/1835.

ΔΗΜΟΣ ΣΠΑΤΩΝ

ΑΡΧΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ: Κοινότητα Σπάτων, Β.Δ. 31-8-1912, ΦΕΚ. Α 262/1912. Προήλθε από τον τ. Δήμο Κρωπίας.

ΕΔΡΑ: Σπάτα.

ΑΡΧΙΚΟΙ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ: Σπάτα, Αραφήνα, Βουρβά, Δράφι, Παπαγγελάκι, Πικέρμι. ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΟ 1962:

Σπάτα, Άγιος Ιωάννης, Λούτσα.

ΑΠΟΣΠΑΣΕΙΣ:

Ο Συνοικ. «Πικέρμι» αναγνωρίστηκε σε χωριστή Κοινότητα το 1952, Β.Δ. 10-3-1952, ΦΕΚ Α 60/1952.

Ο Συνοικ. «Λούτσα» αναγνωρίστηκε σε χωριστή Κοινότητα (Αρτέμιδα) το 1974.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ - ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

Η Κοινότητα αναγνωρίστηκε σε Δήμο το 1952, Β.Δ. 10-3-1952, ΦΕΚ Α 65/1952.

ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΥΒΙΩΝ ΘΟΡΙΚΟΥ

ΑΡΧΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ: Κοινότητα Καλυβίων, Β.Δ. 31-8-1912, ΦΕΚ Α 262/1912. Προήλθε από τον τ. Δήμο Θορικών.

ΕΔΡΑ: Καλύβια Θορικού.

ΑΡΧΙΚΟΙ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ:

Καλύβια, Όλυμπος.

ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΤΟ 1962:

Καλύβια Θορικού, Καλύβια Ολύμπου, Καλύβια Παραλίας (Λαγονήσι).

ΠΡΟΣΑΡΤΗΣΕΙΣ:

Ο Συνοικ. «Ανάβυσσος», αποσπασθείς από την Κοινότητα Κερατέας το 1927, Δ. 14-1-1927, ΦΕΚ Α 11/1927.

ΑΠΟΣΠΑΣΕΙΣ:

Ο Συνοικ. «Ανάβυσσος» αναγνωρίστηκε σε χωριστή Κοινότητα το 1929, Δ. 21-11-1929, ΦΕΚ Α 422/1929.

Ο Συνοικ. «Παλαιά Φώκαια» αναγνωρίστηκε σε χωριστή Κοινότητα το 1947, Β.Δ. 22-5-1947, ΦΕΚ Α 112/1947.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ - ΜΕΤΟΝΟΜΑΣΙΕΣ:

Ο Συνοικ. και η Κοινότητα Καλυβίων μετωνομάσθηκαν σε Συνοικ. και Κοινότητα Καλυβίων Θορικού με υπουργική απόφαση το 1915, Α.Υ. Εσωτ. 34554/1915, ΦΕΚ Α 260/1915.

Η Κοινότητα Καλυβίων Θορικού αναγνωρίστηκε σε Δήμο το 1994, Π.Δ. 217/1994, ΦΕΚ Α 133/30-8-1994

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΟΥΒΑΡΑ

ΑΡΧΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ: Κοινότητα Κουβαρά, Β.Δ. 31-8-1912, ΦΕΚ Α 262/1912. Προήλθε από τον τ. Δήμο Θορικών.

ΕΔΡΑ: Κουβαράς.

ΑΡΧΙΚΟΙ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ:

Κουβαράς

ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΤΟ 1962:

Κουβαράς, Μονή Μεταμορφώσεως Σωτήρος, Νέος Κουβαράς (Πέτα).

ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ

ΑΡΧΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ: Κοινότητα Μαρκοπούλου, Β.Δ. 31-8-1912, ΦΕΚ Α 262/1912.

Προήλθε από τον τ. Δήμο Κρωπίας.

ΕΔΡΑ: Μαρκόπουλο.

ΑΡΧΙΚΟΙ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ:

Μαρκόπουλο, Άγιος Σπυρίδων, Βραώνα, Δάγλα, Πορτοράφτι, Πρασσάς ή Μπρασσάς.

ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΤΟ 1962:

Μαρκόπουλο, Αγνούσσαι, Λιμήν Μεσογαίας.

ΜΕΤΟΝΟΜΑΣΙΕΣ:

Η Κοινότητα Μαρκοπούλου μετωνομάσθη σε Κοινότητα Μαρκοπούλου Μεσογαίας με υπουργική απόφαση το 1915, Α.Υ. Εσωτ. 30835/1915, ΦΕΚ Α 250/1915.

Ο Συνοικ. «Δάγλα» μετωνομάσθη «Λιάδα», Δ. 20-8-1927, ΦΕΚ Α 179/1927.

Ο Συνοικ. «Πόρτο Ράφτη» μετωνομάσθη «Λιμνή Μεσογαίας» το 1953, Β.Δ. 23-7-1953, ΦΕΚ 195/1953.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ - ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η Κοινότητα Μαρκοπούλου αναγνωρίσθηκε σε Δήμο Μαρκοπούλου το 1964, Β.Δ. 4398/30-10-1964, ΦΕΚ Α 185/1964.

ΔΗΜΟΣ ΠΑΙΑΝΙΑΣ

ΑΡΧΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ: Κοινότητα Λιοπεσίου, Β.Δ. 31-8-1912, ΦΕΚ Α 262/1912. Προήλθε από τον τ. Δήμο Κρωπίας.

ΕΔΡΑ: Παιανία.

ΑΡΧΙΚΟΙ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ:

Λιόπεσι, Παπαγγελάκι.

ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΤΟ 1962:

Παιανία, Γέρακας, Γλυκά Νερά.

ΑΠΟΣΠΑΣΕΙΣ:

Ο Συνοικ. «Γλυκά Νερά» αναγνωρίσθηκε σε χωριστή Κοινότητα το 1965, Β.Δ. 30-9-1965, ΦΕΚ Α 176/1965.

Ο Συνοικ. «Γέρακας» αναγνωρίσθηκε σε χωριστή Κοινότητα το 1979, Π.Δ. 73/30-1-1979, ΦΕΚ Α 16/1979.

ΜΕΤΟΝΟΜΑΣΙΕΣ:

Ο Συνοικ. και η Κοινότητα Λιόπεσι μετωνομάσθηκε σε Συνοικ. και Κοινότητα Παιανίας με υπουργική απόφαση το 1915, Α.Υ. Εσωτ. 1067/1915, ΦΕΚ Α 148/1915.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ - ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

Ο Συνοικ. και η Κοινότητα Παιανίας αναγνωρίσθηκαν σε Δήμο Παιανίας το 1972, Β.Δ. 364/19-6-1972, ΦΕΚ Α 88/1972.

ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΛΗΝΗΣ

ΑΡΧΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ: Κοινότητα Παλλήνης (Χαρβάτι), Β.Δ.31-8-1912, ΦΕΚ Α 262/1912. Προήλθε από τον τ. Δήμο Κρωπίας.

ΕΔΡΑ: Παλλήνη.

ΑΡΧΙΚΟΙ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ:

Παλλήνη (Χαρβάτι), Κάντζα, Χαρβάτι.

ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΤΟ 1962:

Παλλήνη, Αυλών, Λεοντάριον, Πεύκα.

ΑΠΟΣΠΑΣΕΙΣ:

Ο Συνοικ. «Ανθούσα» αναγνωρίσθηκε σε χωριστή Κοινότητα το 1979, Π.Δ. 79/30-1-1979, ΦΕΚ 16/1979.

ΜΕΤΟΝΟΜΑΣΙΕΣ: Οι Συνοικ. «Κάντζα» και «Κάτω Χαρβάτι» μετωνομάσθηκαν αντίστοιχα σε «Λεοντάριον» και «Πεύκα», Β.Δ. 26-7-1954, ΦΕΚ Α 188/1954.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ - ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

Η Κοινότητα Παλλήνης αναγνωρίστηκε σε Δήμο το 1990, Π.Δ. 187/18-5-1990, ΦΕΚ Α 75/1990.

Η Νοτιοανατολική Αττική σήμερα αποτελείται από 13 Δήμους, 7 Κοινότητες και από αρκετούς οικισμούς γύρω τους, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι δημιουργημένοι τα τελευταία χρόνια, ως αποτέλεσμα της αλματώδους πληθυσμιακής ανάπτυξης των τελευταίων δεκαετιών. Βέβαια μόλις πρόσφατα η πολιτεία με τον νόμο «Καποδίστριας» προχώρησε στην αλλαγή του χάρτη της τοπικής αυτοδιοίκησης στην χώρα μας, με την δημιουργία μεγάλων και ισχυρών δήμων, προερχομένων από την συνένωση αρκετών κατά περίπτωση κοινοτήτων. Για την Αττική, παρόλο που πιστεύουμε ότι θα έπρεπε να είναι ο κατεξοχήν χώρος για πολλές και σημαντικές αλλαγές και νέες ιδέες στον τομέα της τοπικής διοίκησης και αυτοδιοίκησης, δυστυχώς για διάφορους λόγους και κυρίως λόγους πολιτικών σκοπιμοτήτων, δεν έγινε καμία πρόταση για οποιαδήποτε αλλαγή του υφισταμένου αυτοδιοικητικού συστήματος. Και ενώ όλοι συμφωνούν με την διαπίστωση ότι οι μικροί και οι χωρίς κανένα προγραμματισμό και ιδιαίτερη προοπτική παλαιότεροι και νεότεροι δημιουργημένοι ΟΤΑ της περιοχής μας είναι ανίσχυροι και αδύναμοι να αντιμετωπίσουν την αλματώδη ανάπτυξη και εξέλιξη του χώρου μας, ελάχιστοι είναι εκείνοι που είναι πρόθυμοι και ακόμη λιγότεροι εκείνοι που είναι έτοιμοι να κάνουν κάτι για την εξεύρεση λύσεων στα καθημερινώς διογκούμενα προβλήματα της Ανατολικής Αττικής.

Ο όποιος προγραμματισμός για την νέα διάρθρωση του χάρτη της τοπικής αυτοδιοίκησης του χώρου μας θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα καταγραφής και μελέτης πολλών παραγόντων και συνισταμένων που δεν είναι δυνατόν να αναλυθούν στα πλαίσια αυτής της σύντομης ιστορικής αναφοράς. Το μοντέλο της συνένωσης δήμων και κοινοτήτων που εφαρμόστηκε στην υπόλοιπη Ελλάδα, δεν νομίζω ότι θα μπορούσε να βρει πεδίο εφαρμογής στον χώρο μας.

Με γνώμονα την αποκέντρωση υπηρεσιών και αρμοδιοτήτων από το κέντρο προς την περιφέρεια, αλλά και κριτήριο την διατήρηση όσο είναι δυνατό της παραδοσιακής μας ταυτότητας σε συνδυασμό με τα πολύπλοκα νέα δεδομένα που έχουν διαμορφωθεί και καθημερινά διαμορφώνονται στον χώρο μας, εκτιμώ ότι επιβάλλεται να καταγραφούν εκ νέου και να επαναπροσδιοριστούν οι εδαφικές περιοχές του χώρου της Ανατολικής Αττικής. Οι νέοι δήμοι που θα προκύψουν θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα καθορισμού νέων διοικητικών ορίων και περιοχών, με όχι μόνο γεωγραφικά ή πληθυσμιακά κριτήρια όπως γινόταν μέχρι σήμερα, αλλά στην βάση της ενιαίας αντιμετώπισης κοινών προβλημάτων όπως είναι τα οικιστικά, αναπτυξιακά, οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικοδιοικητικά, πολιτιστικά, σύμφωνα με τα νέα διαμορφωμένα δεδομένα του χώρου μας. Βεβαίως μία τέτοια λύση στην κατεύθυνση της ανακατανομής των ορίων των δήμων και θάρρος

χρειάζεται και τόλμη και τεράστιο πολιτικό κόστος θα προξενήσει αλλά εκτιμώ ότι είναι η μόνη σωστή αναπτυξιακή λύση στην ορθή κατεύθυνση. Θα το τολμήσουμε;

Βασική βιβλιογραφία

- Αλεξ. Θ. Δρακάκη – Στυλ. Ι. Κούνδουρου, Αρχεία περί της συστάσεως και εξελίξεως των Δήμων και Κοινοτήτων 1836-1939, τόμ. Α-Β, Αθήνα, Ιούλιος 1939.
- ΚΕΔΚΕ, Στοιχεία συστάσεως και εξελίξεως των Δήμων και Κοινοτήτων, τόμ. 5, Νομός Αττικής, Αθήναι, Ιούλιος 1962.
- Ελ. Γ. Σκιαδάς, Ιστορικό διάγραμμα των Δήμων της Ελλάδος 1833 – 1912, Υπουργείο Εσωτερικών – ΤΕΔΚ Αργολίδος, Αθήνα 1993.
- Αντ. Μακρυδημήτρης – Παν. Λιβεράκος, «Το φόρουμ της Ε.Κ.Ο.Μ.Ε.» (Εταιρεία Κοινωνικών και Οικονομικών Μελετών), Αποκέντρωση και Αυτοδιοίκηση: Η Πρόκληση της Αναδιοργάνωσης, Τεύχος 100, 11 Νοεμβρίου 1999.
- Ακαδημία Αθηνών – Κέντρο Έρευνας της Ελληνικής Κοινωνίας, Ερευνητικό Πρόγραμμα: «Αποκέντρωση και Αυτοδιοίκηση - Διαπιστώσεις και Προτάσεις», Ερευνητική Ομάδα: Αντ. Μακρυδημήτρης, Παν. Λιβεράκος, Κομν. Χλέπας κλπ., Αθήνα 1999.